

období, v ktorom sa ešte prejavovali zvyšky neblahého dedičstva fašistického režimu so všetkými politickými a psychologickými dôsledkami a za nevykryštalizovaných pomerov, vyplývajúcich z nezdravého politického straníctva. Naša strana vždy chcela a chce byť konštruktívnym nástrojom nášho ľudu.

Postupom času hromadili sa nové a nové krízové momenty, ktoré nutne museli vyústiť v poslednú vážnu krízu, vyvolanú demisiou zástupcov 3 politických strán vo vláde. Hneď od počiatku tejto krízy vo vláde, v ktorej sme nemali zastúpenie a v dôsledku toho ani možnosť bezprostredne pôsobiť na jej riešenie, boli sme si vedomí, že každé ďalšie prehĺbovanie a preťahovanie krízy by ohrozovalo v základoch náš verejný poriadok, kľud a sociálny mier, a preto sme s dôverou obracali svoju pozornosť na úsilie prezidenta republiky a predsedu vlády túto krízu vyriešiť a očakávali sme v plnej viere, že sa im ako povolaným ústavným činiteľom podarí vyriešiť krízu najschodnejšou cestou, nášho ľudu.

Vyriešenie vládnej krízy utvorením novej vlády Klementa Gottwalda na novej základni obrodenej Národnej fronty sme privítali a aj s tohto miesta sľubujeme novej vláde v jej úsilí pokračovať vo výstavbe republiky na zásadách košického a budovateľského programu, na ľudovo-demokratických princípoch nášho ústavného zriadenia a poriadku našu úplnú podporu. V dôsledku toho sa naša strana zapojila do jednotného úsilia pokrokových ľudovo-demokratických zložiek nášho politického života, berie účasť na činnosti akčných výborov obrodenej Národnej fronty a vyslala do nich svojich najlepších pracovníkov. Vedenie strany urobí všetko, aby celá politická činnosť všetkých jej orgánov a funkcionárov bola v úplnom súlade s týmto stanoviskom strany a s úsilím všetkých pokrokových síl v našom národe a štáte a ako na pôde parlamentu a vládnych orgánov, tak aj všetkých orgánov verejnej a štátnej správy. V tomto duchu bude viesť a usmerňovať činnosť všetkých svojich funkcionárov a príslušníkov k jednotnému postupu.

Vyhlasujeme, že nemáme záujmu, aby do našich radov vstupovali ľudia politicky kompromitovaní a neúnosní, najmä pokiaľ ide o bývalých činiteľov Demokratickej strany, a urobíme všetky opatrenia, aby sa k nám nijakým spôsobom nevlúdili. Naša strana aj v minulosti mala odvahu previesť očistu vo vlastných radoch, čo bolo aj kompetentnými činiteľmi kvitované. Kto nechce s nami kráčať touto vytknutou cestou, nemá medzi nami miesta.

Riešenie sociálno-hospodárskych problémov tak, ako ich má v programe obrodenej vlády Kl. (ementa) Gottwalda, nie je nijako v rozpore s naším kresťanským, sociálnym programom, a preto naša vláda v tomto smere môže rátať so všetkou našou podporou, lebo i naším cieľom a programom ako strany drobného človeka, či už roľníka, robotníka, živnostníka alebo inteligenta, je povznesenie a zveľadenie nášho pracujúceho ľudu odstránením sociálnych krívd, pozitívnou starostlivosťou o zvýšenie blahobytu nášho ľudu, uplatňovaním sociálnej spravodlivosti a všeobecnej mravnosti.

Slávne ústavodarné Národné zhromaždenie, dnes nie je čas na slová, ale na skutky. Hľadajme všetko to, čo nás spája, a nie to, čo nás delí. Nech nás spája najmä sústredená budovateľská práca, smerujúca k splneniu vytknutého cieľa novej našej vlády.

Želáme novej vláde v jej úsilí splniť toľké úlohy veľa úspechov, najmä aby sa jej podarilo dohoniť to, čo sa doteraz zmeškalo. *(Potlesk.)*

Digitální knihovna. Ústavodárné NS RČS 1946 – 1948 – stenoprotokoly. 95. schůze. Čtvrtek 11. března 1948

Prejav predstaviteľa Strany slovenskej obrody M. Poláka v Ústavodarnom národnom zhromaždení z 11. marca 1948 v ktorom vyjadruje dôveru vláde K. Gottwalda po rekonštrukcii.

Posl.(anec) Polák: Slávna snemovňa, panie a páni!

Na prahu tridsaťročného dovŕšenia československého života v spoločnej vlasti, prežili sme v tieto dni najvýznamnejšiu fázu svojho vnútorného prerodu. Od troch rokov nášho života po oslobodení šlo u nás hlavne o to, či všetci chápeme svoje povinnosti, tu v našom štáte, ktoré nám boli diktované novými pomermi, vývinom medzinárodných politických skutočností a našou príležitosťou k Slovanstvu na najexponovanejšej vysunutej pozícii.

Šlo o to, či sme dobre chápali nástup gigantických síl nového sveta, ktoré sú nesené na práporoch pokrokového sveta od Ruskej októbrovej revolúcie víťazne vpred, aby zabezpečili svetu mier a oslobodili ho od hrozieb nových vojen a nešťastí.

Áno, práve tu, u nás, kde žijeme na križovatke záujmových ciest, bolo veľmi dôležité, či si toto správne uvedomujeme, či sa do tohto pochodu vo vlastnom záujme zapojujeme a náš vnútorný život tomuto pochodu prispôsobujeme.

Tri roky nášho politického života boli zväžené po tejto stránke práve včera, na tomto vysokom zákonodarnom fóre, keď naša obrozená vláda republiky ústami pána predsedu vlády veľmi jasne a otvorene vyriekla, že naše úlohy a povinnosti sme v mnohých ohľadoch a mnohí vôbec nechápali, chápať nechceli, alebo aj chápali, ale úmyselne a zámerne sa stavali priamo proti nim. Bolo tu povedané, že v našej republike mnohé skupiny a celky robili politiku dvoch stoličiek a dvojakej tváre, z ktorých jednu sme obracali na východ a druhú, tú úprimnejšiu, na západ. Dnes vidíme všetci jasne, že tomu tak bolo, a preto sa naša republika takto zameraná stala čím ďalej tým väčšou nádejou domácich a zahraničných reakčných síl. Dnes vidíme, že sme sa mali stať objektom nebezpečných machinácií práve tu, kde sú položené hranice životných záujmov slovanského sveta, do ktorého patríme krvou, citom i rozumom.

Takáto politika musela prinášať neblahé otrasy do nášho života a vieme všetci veľmi dobre, že škodili našej konsolidácii, pokojnej výstavbe, slávnostne dohodnutej línii, aby sme boli schopní bez otrasov sa včleniť do nového slovanského spoločenstva.

Naša vláda musela byť rekonštruovaná, lebo jej práceschopnosť bola násilne prerušená práve tými silami, zgrupovanými do troch našich politických strán, ktoré mali snahy odstredivé, ktoré sa akiste svorne dohodli, že sa v príhodnej chvíli postavia proti dohodnutej spolupráci, proti línii, ktorá mala zaistiť bezpečnosť štátu a dokončiť vnútornú výstavbu socializácie, ku ktorej povinnosti sa aj zaviazali. Posledná kríza bola organicky spojená s krízami predošlými. Bolo to vyvrcholením rozporov medzi silami pokroku a tými, ktorí pokrokovosť len predstierali, s ňou len taktizovali, ktorí však v skutočnosti hrali do rúk tým, ktorí chceli mať republiku v stálom varení a v stálej politickej hre. Tejto nebezpečnej hry, slávna snemovňa, medzi tromi stranami účastnila sa nie v malej miere aj Demokratická strana, ktorej sme boli príslušníkmi. Táto strana dobrej minulosti spreneverila sa svojmu poslaniu, a my, ktorí sme zostali tejto minulosti verní, musíme toto dnes úprimne a otvorene konštatovať. Prvým znakom nápravy je nezastierať si pravdu. Pravda je taká, že Demokratická strana sa zámerne odchyľovala od svojho pôvodu, od ducha svojho programu, ktorý sme jej vytýčili v časoch protifašistického národného boja. V tomto boji sme šli spoločne, komunisti a nekomunisti, šli sme plece pri pleci za jedným cieľom, i keď sme vytvorili popri strane komunistickej na Slovensku aj stranu demokratickú, bolo to myslené tak, že pôjdeme na dvoch koľajách opäť za jedným cieľom svorne a v spolupráci mierovej, aby sme splnili to, čo sme si sľúbili pred Košicami, v Košiciach i neskôr, včleniť Slovensko spoľahlivé a pokrokové do spoločného

štátu, aby sme boli spolu s bratským národom českým pevným stĺpom nášho spoločenstva a slovanskej rodiny. Vedeli sme už vtedy, že svetová povíhrica a silné posunutie záujmov ľudových do popredia neznesú pokračovanie v predmníchovských spôsoboch, ktoré boli často protiludové a zamerané len na zhon pre egoistické záujmy skupín jednotlivcov bez ohľadu na ostatných. Vedeli sme, že ľud sa hlási o svoje práva a že si na ne právo vyslúžil bojmi, obeťami a utrpeniami.

Po oslobodení sa čím ďalej tým zámernejšie zabúdalo na sľuby a dohodnutý program. Prepadli sme starým manévrom jednotlivcov z doby prvej republiky. Spory o moc v tejto strane zahlušili volanie o návrat k pôvodnej línii, aby nedošlo k skríženiu záujmov a ku katastrofe. Československá verejnosť si dobre všimla prepukajúce ideové rozpory tejto strany. Za necelé dva roky sa táto strana už vo väčšine svojho vedenia hanbila za pôvodnú povstaleckú líniu, a mnohí, ktorí sa i národného povstania zúčastnili viac zo záujmov o budúce postavenie ako srdcom, sa pridali k tým, ktorí stáli kedysi proti nám povstalcovi. Na palubu Demokratickej strany po známej aprílovej dohode dostali sa ľudia, ktorí miesto vďačnosti, že sa im všetko odpustilo, neuspokojili sa len prostým členstvom, ale zaplavili zámerne a plánovito celé vedenie a snívali a pracovali k tomu, aby sa jej úplne zmocnili a použili ju celú tak, ako to robila známa trojica Bugár, Kempný, Staško, ako to robili všetci tí, ktorí takýmto protištátnym snahám prepadli aj z čela Demokratickej strany.

Týmto spôsobom mohla táto strana len prekážať a prekážať aj preto, lebo takéto názory utvrdzovali aj samotné početné členstvo i nečlenstvo na Slovensku, že našou slovenskou cestou musí byť nie spolupráca, ale porážka komunistickej strany na Slovensku. Je len prirodzené, že spoliehanie sa na živel, ktorý robil 14. marec 1939, muselo prinášať rušivé momenty aj do Československého pomeru. Kde sa živil spomienky na tisoický štát, kde sa nedostalo odvahy rázne skončiť s jeho tu ostatnými exponentmi, tam musela kvitnúť aj ďalej nenávisť protičeská a samozrejme aj nenávisť protisovietska.

Vám mnohým, vážené panie a páni, sú všetky tieto okolnosti veľmi dobre známe. Spomínam ich preto, lebo takýto postoj a takáto politika strany dospela tak ďaleko, že mnohým z nás bola už hanba zastávať zverené funkcie aj v ústavodarnom Národnom zhromaždení. Všetka naša snaha o návrat stroskotala a lámala sa na tých, ktorí prestali myslieť, prestali reálne vidieť a dali sa do služieb politickej slepote a nebezpečným, neživotným politickým chiméram. Starí a poctiví pracovníci sa s nechuťou ťahali do ústrania, alebo boli vytlačení. A takéto premeny v strane ukázali svoje výsledky na celej čiare. Demokratická strana odchyľiac sa od pôvodného programu nemohla mať iniciatívu v novej výstavbe. Musela sa obmedziť len na brzdenie, na odťahovanie a na hatenie všetkého, čo sa tu nového vytváralo. Azda takáto línia súvisela s predstavou, že po porážke komunizmu sa všetko vráti do pôvodného stavu tak, ako to bolo bez ľudovej demokracie. Posledný politický čin, vystúpenie z vlády, položil korunu na túto politiku. Zvažujeme tu otvorene tieto ťažké chyby a hriechy strany. V prvom rade preto, aby sme si v novom živote jasne uvedomili, aby sme dosah týchto chýb dobre zvažili a aby sme my, verní starým ideálom, poučení, videli svoj nový program v tom, napraviť nie sľubmi, ale účinnou prácou, čo sa ešte napraviť dá a získať stratenú dôveru, aby sme na ceste obrody pomáhali Slovensku dostať sa rýchlejšie k spoločným cieľom, aby sa Slovensko na československej a slovanskej ceste stalo nie prekážkou, ale obrozeným, spoľahlivým členom slovanskeho a socialistického spoločenstva. (*Potlesk.*)

Zavrhlí sme politické praktiky Demokratickej strany. Zavrhlí sme a odlúčili sa od všetkých, ktorí chybili, ktorí sa stali neúnosnou prekážkou nového života, ktorí sú neschopní vypriať sa zo starej káry, ktorí by ťažko obstáli pred ľudom, ktorý bol zavedený a zvedený na scestia a napokon zradený, ktorý politický program Demokratickej strany videl v tom, byť hrádzou cudzou a kameňom úrazu plodnej spolupráce.

Na tomto mieste chcem kvitovať priateľskú snahu Komunistickej strany Slovenska a najmä porozumenie pána predsedu vlády Klementa Gottwalda, že i po zistených a zvažovaných

politických chybách Demokratickej strany bola prijatá spolupráca tých, ktorí združení v akčnom výbore preukázali ochotu spolupracovať na novej základni, v novom duchu a v pravom zameraní k ľudovej demokracii - tak ako práve vyzdvihujem štátnicky múdry čin posledných dní, keď sa v našej republike dosiaľ nikdy nevidaným spôsobom previedla ohromná zmena bez krvipreliaťia, bez zjavného porušenia bežného života. Tak isto vysoko hodnotím podanie ruky nám, aby sme tak vo vláde a ostatných zboroch štátnej správy - i tu v ústavodarnom Národnom zhromaždení - mohli aj my preukázať najlepšiu vôľu prispieť skromnými silami k spoločnému dielu. Som presvedčený, že aj náš ľud ocení takýto prejav veľkej sily, ktorá sa dala na pochod aj u nás v nedávnych dňoch, v nedávnej minulosti. Som presvedčený, že táto štátnická múdrosť bude uplatňovaná u nás voči každému, kto sa úprimne, otvorene zapojuje, kto sa navždy zriekol politiky dvoch železok. Už samotný prísľub pána predsedu vlády, že sa napraví ozajstná krivda, je dobrým začiatkom nového štartu. Naš štart ide vo znamení jasnej deliacej línie medzi minulosťou a budúcnosťou. Aby sme nášmu programu dali zjavný výraz, rozlúčili sme sa navždy s názvom strany, lebo bol ťažko zdiskreditovaný. Rozlúčili sme sa navždy s tými, ktorí toto zdiskreditovanie zapríčinili, ktorí ťažko poškodili aj dôveru nás u samotného ľudu, ktorý až dnes vidí, komu veril, pre aké záujmy bývalá Demokratická strana túto nečestnú úlohu v našom politickom živote hrala. Po vylúčení všetkých previnilcov a dištancovaní sa od všetkých neúnosných funkcionárov na celej čiare zostávajú len tí, ktorí uznávajú omyly, ktorí vykonávali azda len príkazy, ale u ktorých bolo zjavne a bezpečne zistené, že s ich duchom nesúhlasili. Chceme aj z týchto trosiek urobiť pomocníka, ktorý sa vrátil k pôvodnému duchu spolupráce s Komunistickou stranou, aby sme pod jej vedením pomáhali vo všetkých sektoroch života uviesť politické záujmy na jedného jednotného spoločného menovateľa. Vyslovujem presvedčenie, že našej práce v národe treba. Treba napravovať vychovanú nenávisť proti tým, ktorí v rozhodujúcich chvíľach národa ukázali sa byť múdrymi, a treba uvádzať spoluprácu v obnovenom Národnom fronte do takej harmónie, aby sme boli schopní zvládnuť úlohy výstavby sociálnej, politickej, kultúrnej, technicko-priemyselnej, a aby sme úspešne zavřšili všetko to, čo nám ostáva ako mravný záväzok pri dokončení dvojročného plánu.

Slová prednesené vo včerašom posolstve pána predsedu vlády budú nám svetlom i tmelom, ktorý nás bude spájať aj so zložkami Revolučného odborového hnutia, slovenskými partizánmi a vojakmi národného povstania, proti ktorému sa bývalé vedenie strany úmyselne stavalo. Pri takej základni našej novej práce verím, že nájdeme oporu nielen vo vedúcich zložkách ostatných politických strán, ale aj dole medzi ľuďom, o ktorý nám ide predovšetkým. Pri týchto podujatiach nejde nám však len o spoluprácu, ale rovnako nebojíme sa a nebudeme sa báť aj novej kontroly, ktorá na každom kroku môže zistiť, že nie sme strana stará so starým spráchnivým vnútrom, ale organizmus nový, oživený duchom spoločného ideálu z doby spoločného boja za oslobodenie.

S veľkým uspokojením sme vzali na vedomie prehlásenie pána predsedu vlády, že aj naša nová ústava bude presiaknutá požiadavkami ľudovej demokracie, socializačného úsilia, a že v nej bude zdravo vyriešený aj toľko pertraktovaný problém československý. Sme presvedčení, že aj tento problém, ktorý na meritórnych miestach narážal na toľko úskalí rôznych stranicko-politických záujmov - i s našej strany - bude vyriešený k spokojnosti českého a slovenského ľudu. Mnohé ťažkosti, ktoré sa kládli do cesty uspokojivému vyriešeniu československej otázky, boli častejšie stavané pre osobné pozície a miesta ako pre veci zásadné. Takto vyriešený pomer česko-slovenský bude naozaj trvalou zábezpekou oboch našich slovanských národov - pre dlhú a krajšiu budúcnosť nášho štátneho spoločenstva. Chystaná revízia pozemkovej reformy, konečná úprava pôdy, ako aj sceľovací zákon vyriešia odvekú túžbu drobného slovenského roľníka. Ako by aj inak mohlo byť! Ved' Slovensko bolo odjakživa zemou drobného roľníka. Jemu sa splní storočný sen práve v časoch storočnice zrušenia

poddanstva a feudalizmu. Preto nás nijako nebude bolieť, že príde k parcelácii veľkostatkov, ktoré boli dané v prvej republike za zásluhy rôznym politickým veličinám.

Rovnako vítame a chceme do dôsledku podporovať prevedenie národného poistenia. Veríme, že slovenský človek aj týmto zákonom bude môcť iba získať, získať hmotne i mravne. Zaistí sa mu tak spokojnejšia a krajšia staroba.

Živnostníci boli vychovávaní a vedení v tom klamnom presvedčení, že socializačné snahy ich úplne ochudobnia a pozbavia denných zárobkových možností. Nejde nám o ochranu milionárov, špekulantov a príživníkov, ktorí našu hospodársku tieseň zneužívali iba pre plnenie svojich vačkov. Ide nám o tú kategóriu živnostenského stavu, ktorý pracuje a pracoval na zveľadení našich širokých vrstiev, nevykorisťoval ich, ale zo všetkých svojich síl napomáhal zvýšenie štandardu priemerného občana.

Prvým činom národného povstania v Banskej Bystrici bolo poštátnenie školstva. Nový zákon chce riešiť tomuto duchu zodpovedne celú problematiku školskej výchovy jednotným školským zákonom. Slovensko i tu má k tomuto zákonu pomer kladný. Slovensko potrebuje taktiež socializáciu kultúrnych hodnôt, aby v najkratšej dobe dohnalo rozdiely v pomere k českým zemiam.

Vyhlásenie pána predsedu vlády volá k spolupráci všetkých, ktorí sú schopní obrody, schopní očisty. Strana slovenskej obrody, menom akčného výboru ktorej hovorím, tento proces očisty hore i dole započala a sľubuje ho dokončiť dôsledne tak, aby sme sa stali hodní dôvery a spolupráce.

Verím, že takto oprostení od nešťastnej politiky v minulosti budeme môcť počítať aj s nápravou neblahej povesti protislovanského postoja, že budeme aj my privinutí na prsia našej dobrej matere a ochrankyne našej slobody, slovanskej vzájomnosti.

Než zakončím, obraciam sa tu pred tvárou tohto slávneho zboru na pána predsedu vlády Klementa Gottwalda, aby láskavo vzal na vedomie toto naše úsilie a snahu svorne spolupracovať na dobudovaní našej obnovej republiky. Toto naše uistenie nezostane len pri slovách a sľuboch, ale chlapsky sa zapojíme do všetkých sektorov verejného a politického života. Som presvedčený, že ani naša strana nezostane len pri slovách, ale budete sami vidieť, že naše činy budú najlepším potvrdením toho, čo som tu prehlásil. Ľudovo-demokratické a socializačné úsilie bude mostikom, ale aj zlatou reťazou, ktorá nás spojí v spoločnom úsilí - nielen budovať, ale aj prebudovať, a hlavne obrodene pracovať na spoločnom diele. A týmto spoločným dielom bude naša šťastná, proti vnútornému i vonkajšiemu nepriateľovi zabezpečená republika v zväzku slovanských národov na čele s bratským Sovietskym zväzom. *(Potlesk.)*

Digitální knihovna. Ústavodárné NS RČS 1946 – 1948 – stenoprotokoly. 95. schůze. Čtvrtek 11. března 1948

Dokument č. 160

Správa imunitného výboru z 18. marca 1948 o vydaní poslanca Jána Ursínyho na trestné stíhanie.

8. Zpráva výboru imunitního o žádosti kraj. soudu trestního v Praze ve smyslu § 24 ústavní listiny za vydání k trest. (nímu)stíhání posl.(ance) Ursínyho /zločiny podle § 2, odst. 1, § 5, odst. 1 zák. č. 50/1923 Sb., a §§ 101, 102 a) a § 214 tr. z./.

Zpravodaj posl.(anec) dr. Kokeš: Slavné ústavodárné Národní shromáždění, paní a pánové!